

HET GLAZEN KIND

Aan de rand van het donkere bos lag nog de sneeuw van de vervlogen eeuw, toen Lajos von Lázár, het doorzichtige kind met de waterblauwe ogen, voor het eerst de man zag die hij tot na diens dood voor zijn vader zou houden.

Het was de dag van Driekoningen – het bos slurpte het laatste vaalblauwe licht op. De kamer waar de jongen werd geboren bevond zich in de westelijke vleugel van het kasteel, vlak naast de blauwgeverfde kamer die niemand ooit betrad.

Terwijl de vroedvrouw achter hem het kind waste, tuurde Sándor von Lázár bij het raam naar het kreupelhout. Hij had de indruk iets in het struikgewas te hebben zien verdwijnen.

Hij stond daar, voelde de kilte van het glas en liet zijn blik tastend langs de bosrand gaan, over de schors van de stammen en van boom naar boom glijden, toen plotse-ling in zijn binnenste een barst ontstond. Meteen voelde hij hoe de bekende angst, de vertrouwde paniek zijn lichaam binnenstroomde en alles overspoelde – maar hij knipperde met zijn ogen en de barst ging weer dicht. Opgelucht haalde hij adem. Hij was niet zoals zijn broer,

niet zoals zijn moeder, hij was gewoon wat onrustig, wat niemand mocht verbazen, tenslotte had zijn vrouw zojuist een kind ter wereld gebracht, een kind met een transparante huid waaronder je de kleine organen kon zien.

De baron gebruikte het avondeten met zijn zesjarige dochter, die helemaal niet blij was met de geboorte van haar broer. Toen Ida, het Duitse kindermisje, Ilona naar de kamer had gebracht, had die het schrompelige, blauwachtig-bleke en volkomen opgezwollen wezen met ernstige blik aangekeken, haar bruine ogen tot spleetjes geknepen en droogjes gezegd: ‘Het is heel lelijk.’

Toen was ze naar haar vader gerend, die haar bleke gezicht niet had weten te duiden en daarom het raam dicht liet, en had ze zijn glimmende leren schoenen en zijn bruine geruite broek ondergekotst.

Nu – de baron had zich omgekleed – zaten ze met z’n tweeën aan de eettafel, die lang genoeg was om voor twintig gasten een speenvarken, een gans, een fazant en drie hazen te serveren. Ze zwegen, want ze waren het gewend dat Mária de conversatie gaande hield. Zij lag op datzelfde moment in zachte zijden kussens in de westelijke vleugel met het kind tegen haar borst gedrukt te luisteren naar zijn kleine ademhalinkjes, naar Imres aanhoudende gekuch in de kamer ernaast en naar de geluiden van het kasteel, en had het gevoel dat ze in de kussens wegzonk, alsof de zakken van haar donkerblauwe gebreide vest gevuld waren met zware stenen die haar met hun gewicht omlaagtrokken, haar steeds dieper in de dekens, de matras en de ganzenveren lieten verdwijnen. Het was geen naar

gevoel, geen razendsnel vallen of panisch verdrinken zoals ze dat uit haar dromen kende, het was een heel gewoon ondergaan, een stil uit-het-leven-glippen; dat was alles wat ze wilde.

Haar vader was nog steeds woest op haar, dat kon Ilona zien aan de energieke bewegingen waarmee hij zijn rode vlees sneed. Ze wist dat hij haar blik op zich voelde – hij voelde iedere blik meteen – maar ze kon haar ogen niet afwenden van zijn dichte, ruige snor die boven zijn kauwende mond op en neer danste.

Toen haar vader opkeek concentreerde ze zich snel op haar reusachtige bord. Ze begreep niet dat je op zo'n prachtig bord van kostbaar Herend-porselein, waar filigrane vlinders, libellen, vogels en hazeltwijgen op prijkten, zo'n homp vlees kon leggen. Een geluk dat de kroonluchter niet brandde: de gaslampen aan de muur maakten al meer dan genoeg zichtbaar. De truc was om je ogen gericht te houden op de met goud versierde bovenrand van je bord, zodat het leek of je naar je eten keek, terwijl je eigenlijk slechts aan de onderrand van je blikveld kon zien wat je aan het snijden was.

Ze hoorde haar vader kauwen en wist zonder op te kijken dat hij ondertussen zijn blik door de zaal liet glijden. Hij was ongelooflijk trots op al die bezittingen, maar zelfs de kleine Ilona begreep dat hij daar zelf niets mee te maken had en dat ze hun rijkdom alleen maar te danken hadden aan de mensen die haar vanuit al die portretten aankeken en haar ondanks alle moppen die ze hun vertelde nog geen zweem van een glimlach schonken.

Na het eten begaf Sándor zich naar de aangrenzende rookkamer, stak een sigaar op en liep een poos zwijgend op en neer. Tot dan toe had hij elke gedachte aan het pasgeboren kind verdrongen, maar nu hij alleen was, kon hij zich er niet langer tegen verweren. Hij rookte, fronste diep en dacht na, zonder te kunnen zeggen waarover.

Meneer Török, de plattelandsdokter, was niet minder verwonderd over het kind – ‘Zoiets, moet ik zeggen, heb ik in mijn vele jaren als dokter nog nooit gezien, mijnheer de baron. Maar het kind lijkt gezond, de organen functioneren en de huid is weliswaar buitengewoon dun, maar scheurt niet. Alleen het zonlicht wordt mogelijkterwils gevaarlijk voor hem.’

Het kind was dus gezond, wat de zaak niet eenvoudiger maakte. Een doodgeboren kind was eenvoudiger geweest.

Bij de gedachte aan de komende jaren van zijn leven, die zouden worden bepaald door een doorzichtig kind, overwoog Sándor heel even om de jongen van de borst van zijn slapende vrouw te tillen, in de badkamer zijn neusje en mond dicht te houden en hem vervolgens weer op Mária's borst te leggen. Zo zou hij verder zijn gewone leven kunnen leiden, dat hij zowel in het grote als in het kleine, zowel in de gezapige gang der jaren als in het ondoorgrondelijke voortsnullen van het dagelijkse bestaan dusdanig had georganiseerd dat hij oude tradities kon bewaren en nieuwe in het leven kon roepen. Als kind had hij al nauwelijks kunnen wachten om later met dezelfde plechtigheid als zijn vader de alledaagse zaken af te handelen.

De donkergroene zegelring in de rode was drukken. Contracten ondertekenen. Zakenpartners ontvangen. Het

zakhorloge uit zijn vest opdiepen. Het wijnglas naar zijn mond brengen.

Naar zijn vaders voorbeeld volgde het leven van de baron een strenge routine. Hij stond op bij zonsopgang, schoof de dennengroene gordijnen opzij om ook zijn vrouw te wekken (langslapers kon hij niet uitstaan), ging naar de badkamer om zijn wangen, kin en hals te scheren, bestreek zijn snor met olijfolie en trok voor de gezwollen ogen van Mária zijn kleren aan om te demonstreren hoe arbeidzaam, verzorgd en superieur hij was. Vervolgens begaf hij zich naar de eetkamer om de krant te lezen.

Mária kwam pas uit bed als het geluid van de voetstappen van haar man op de gang wegstierf. In de badkamer pakte ook zij het scheermes, waarvan de handgreep nog warm was, om met de precieze bewegingen van jarenlange oefening aan de zachte, porseleinwitte onderkant van haar armen fijne sneetjes te maken die zo dun waren dat er nauwelijks bloed vloeide en de wonden de dag zelf weer dichtgroeiden. Wat achterbleef was een haast onzichtbaar patroon van ragfijne, rozige littekens, dat behalve Pál nooit iemand was opgevallen.

De jonge knecht had het opgemerkt toen hij de barones op een ongewoon warme lentemiddag op haar schimmel had geholpen en haar de teugels had aangereikt. Daarbij was de mouw van Mária's blouse omhooggegleeden en was haar onderarm ontbloot. In de waterblauwe ogen van Pál had ze meteen gelezen dat hij de littekens had gezien, heel even had hij met zijn grove hand zelfs naar haar onderarm willen grijpen, om ten slotte slechts te vragen: 'Waarom doet u dat, mevrouw de barones?'

Mária had de jongeman meelevend aangekeken, alsof hij degene was met de littekens op de armen, en vervolgens geantwoord: ‘Om te weten dat ik nog leef.’

Toen Pál de barones die avond uit het zadel had geholpen, was hij net zo neerslachtig geweest als drie uur ervoor. Mária had het gevoel gehad hem voor het eerst echt te zien. Ze had hem een tedere glimlach geschonken, en hij was rood aangelopen en had vlug het zadel naar de stal gebracht. Maar Mária was achter hem aan gelopen, had zijn brede schouders bewonderd en een paar passen achter hem amper hoorbaar haar keel geschraapt.

Negen maanden later kwam Lajos ter wereld.

Het duurde tweeënhalf jaar voordat de baron de jongen nauwkeuriger bekeek en zijn vrouw de vraag stelde waar ze zo lang bang voor was geweest. Tegen haar verwachting in was de angst met de weken, maanden en jaren die sinds de geboorte waren verstreken niet minder geworden maar juist groter, want de vraag zou komen, zoveel was zeker, en met elke minuut werd de leugen groter, boorde zijn wortels dieper in de grond, spreidde zijn bladerdak verder en verder uit, tot het ooit haar gezin, het kasteel en haar hele leven zou overschaduwen.

Maar Mária liet zich door haar angst en de woekerende leugen niet kleinkrijgen, integendeel, ze besloot de confrontatie ermee aan te gaan, haar zinnen te scherpener voor de dag waarop de vraag die boven alles zweefde de leugen aan het licht zou brengen.

Daartoe moest Mária leren liegen. Haar moeder was een strenggelovige christen die altijd in het grijs gekleed ging en dagelijks drie uur in de Bijbel las – één uur voor het ontbijt, één voor het middageten en een laatste voor het avondmaal. Haar leven lang was er niet één leugen over haar dunne, lichtroze lippen gekomen, en dat was

ook haar richtsnoer bij de opvoeding van haar zes kinderen geweest. Als die dan toch eens logen en daarop werden betrap, moesten ze honderd keer het Onzevader schrijven, met links en met de oudste pen, zonder ook maar één letter uit te vegen.

Des te verbazingwekkender was het daarom hoe snel, consequent en geraffineerd Mária zichzelf de knepen van het liegen leerde. De methode waar ze mee oefende was even eenvoudig als efficiënt: ze loog wanneer ze maar kon. Iedere vraag die ze kreeg beantwoordde ze fout, zelfs al was die zo banaal als de vraag of ze voor het avondeten het liefst kip met paprika of wild at. En met iedere leugen die over haar lippen kwam legde ze een stukje van haar kinderlijke ik af, liet ze een deel van dat Onzevader pen-nende meisje achter zich en won ze aan zelfvertrouwen, geslepenheid en schalksheid, zodat ze, toen Sándor eindelijk de vraag stelde waar ze zo lang bang voor was geweest, in één klap beseftte dat haar angst helemaal ongegrond was geweest, omdat liegen haar inmiddels beter afgang dan de waarheid vertellen.

De vraag viel toen de familie Von Lázár aan de eettafel goulashsoep zat te eten. Mária gaf een als waarheid voorgesteld fantasieverhaal ten beste, de anderen luisterden zwijgend en afwezig. Sándor was zich aan het afvragen waar de liefde heen gaat als ze verdwijnt, toen zijn zoon opeens een stuk rundvlees tegen zijn borst slingerde. De baron keek ongelovig op, zag zijn zoon in de kinderstoel zitten en wist heel even niet wie deze jongen was.

Hij zat daar, zijn sneeuwwitte overhemd bevlekt met roodbruine saus, met het stuk rundvlees ter hoogte van zijn hart, en hij kon niet zeggen wie dit kind was. De

baron wist wel dat het jongetje een belangrijke rol speelde in zijn leven, maar waarom dat zo was, wist hij niet. En zo, geheel zonder vooringenomenheid, zag hij Lajos voor het eerst zoals hij echt was: met blond haar, blauwe ogen, een kwalachtige huid.

Toen wist hij het weer: dit moest zijn zoon zijn. Terwijl die in geen enkel opzicht op hem leek.

‘Weet je zeker dat het kind van mij is?’ vroeg hij voor de grap, tegelijk beseffend dat hij huiverde voor het antwoord.

Maar Mária, die deze scène al duizend keer in haar hoofd had doorspeeld, zei langs haar neus weg: ‘Maar natuurlijk, liefste. Hoe kan hij anders zoveel lijken op Hayo de Eerste?’

Dat was een riskant antwoord, want er bestond geen portret en geen beschrijving van deze oervader van het geslacht Lázár, die als veertienjarige met niets dan een blauwzwarte raaf op zijn schouder en wat hard brood in zijn buidel langs de Donau naar Boedapest was getrokken, zich tot goudsmid had laten opleiden, bij de belegering van Szigetvár had meegevochten, de slag dankzij zijn buitengewone lafheid had overleefd en vervolgens, om iets te doen aan zijn aangeboren eenzaamheid, zestien kinderen had verwekt.

Maar dat deed er niet toe, want zodra Mária dat gezegd had, schilderde de baron zijn eigen portret, geheel naar het voorbeeld van Lajos. En zijn vreugde over de gelijkennis tussen zijn zoon en de beroemde Hayo was zo groot dat hij helemaal vergat het kind een draai om de oren te geven.